

Determináns

Bevezetés a számításelméletbe 1

5. gyakorlat

Permutáció

A $\pi = (\pi_1, \dots, \pi_n)$ n -tagú számsorozatot permutációnak nevezünk, ha az $1, \dots, n$ számok mindegyikét pontosan egyszer tartalmazza. Az n -edfokú permutációk halmazát S_n jelöli.

Inverzió

A $\pi = (\pi_1, \dots, \pi_n)$ permutációban a π_i és a π_j tagok inverzióban állnak, ha $i < j$, de $\pi_i > \pi_j$. A π permutáció inverziószáma az összes inverzióban álló számpárak száma. Ennek jele $I(\pi)$.

Determináns

Az $n \times n$ -es A mátrix determinánsának a $\det(A) = \sum_{\pi \in S_n} (-1)^{I(\pi)} \prod_{i=1}^n a_{i,\pi(i)}$ értéket nevezzük.

Tétel

Legyen A egy $n \times n$ -es mátrix. Ekkor az alábbiak teljesülnek.

- $\det(A) = \det(A^T)$.
- Ha A felső/alsó háromszögmátrix, akkor $\det(A)$ a főátlóbeli elemek szorzata.
- Ha A egy sora/oszlopa csupa nulla, akkor $\det(A) = 0$.
- Ha A egy sorát/oszlopát λ -val végigszorozzuk, akkor a determináns is λ -val szorzódik.
- Ha A két sorát/oszlopát felcseréljük, akkor a determináns előjelet vált.
- Ha A két sora/oszlopa megegyezik, akkor $\det(A) = 0$.
- Ha A egy sorának/oszlopának λ -szorosát hozzáadjuk egy másik sorhoz/oszlophoz, akkor a determináns nem változik.

1. Határozzuk meg az alábbi permutációk inverziószámát!

(a) $(1, 3, 5, 7, 9, 8, 6, 4, 2)$

(b) $(n, n-1, \dots, 2, 1)$

(c) $(21, 22, \dots, 30, 11, 12, \dots, 20, 1, 2, \dots, 10)$

2. Számítsuk ki az alábbi determinánsok értékét a determináns definíciója szerint!

$$\text{a) } \begin{vmatrix} 0 & 2 & 0 & -3 & 0 \\ -4 & 9 & 0 & 7 & 3 \\ 6 & 5 & -2 & -6 & 8 \\ -1 & 7 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \end{vmatrix} \qquad \text{b) } \begin{vmatrix} 9 & 8 & 5 & 7 & 4 \\ 0 & 2 & 0 & 0 & 6 \\ 0 & 3 & 0 & 2 & 7 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 3 \\ 1 & 9 & 0 & 8 & 6 \end{vmatrix}$$

3. Számoljuk ki az alábbi determinánsok értékét!

(a)

$$\begin{vmatrix} 1 & -1 & 0 & 3 & 0 \\ -1 & 1 & 3 & 6 & 5 \\ -3 & 3 & 2 & -3 & 2 \\ 3 & -1 & 4 & 9 & -8 \\ -4 & 4 & 1 & -8 & 3 \end{vmatrix}$$

(b)

$$\begin{vmatrix} 1 & -3 & 2 & 3 & 0 \\ 2 & -6 & 4 & 11 & -7 \\ -3 & 9 & -5 & -9 & 5 \\ 4 & -12 & 8 & 13 & -2 \\ 5 & -11 & 10 & -1 & -12 \end{vmatrix}$$

(c)

$$\begin{vmatrix} 0 & 0 & 0 & 7 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 9 & 3 \\ 0 & 0 & 0 & 5 & 8 \\ 7 & 2 & 9 & 8 & 6 \\ 3 & 1 & 4 & 5 & 5 \end{vmatrix}$$

(d)

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 & \dots & 1 \\ 1 & 2 & 1 & \dots & 1 \\ 1 & 1 & 3 & \dots & 1 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & 1 & 1 & \dots & n \end{vmatrix}$$

4. Legyen $\pi(1), \pi(2), \dots, \pi(n)$ az $1, 2, \dots, n$ számok egy tetszőleges permutációja. Készítsük el az $n \times n$ -es A mátrixot a következőképpen: minden $i = 1, 2, \dots, n$ -re a mátrix i -edik sorában a $\pi(i)$ -edik helyen és attól jobbra mindenhol álljon 1-es, a $\pi(i)$ -edik helytől balra pedig mindenhol álljon 0. Határozzuk meg A determinánsát!
5. Egy $n \times n$ -es A mátrixban az i -edik sor és a j -edik oszlop kereszteződésében álló elem $a_{ij} = i^2 j^2 + 1$. Határozzuk meg A determinánsát!
6. Az alábbi A mátrixra $\det A = 45653$. Mennyi $\det B$ értéke?

$$A = \begin{pmatrix} 9 & 2 & 8 & 1 & 2 & 1 \\ 4 & 7 & 2 & 7 & 6 & 9 \\ 6 & 4 & 3 & 1 & 8 & 3 \\ 8 & 3 & 0 & 4 & 6 & 5 \\ 2 & 1 & 7 & 3 & 9 & 0 \\ 0 & 5 & 6 & 9 & 8 & 4 \end{pmatrix} \quad B = \begin{pmatrix} 9 & 4 & 8 & 2 & 2 & 2 \\ 2 & 7 & 1 & 7 & 3 & 9 \\ 6 & 8 & 3 & 2 & 8 & 6 \\ 4 & 3 & 0 & 4 & 3 & 5 \\ 2 & 2 & 7 & 6 & 9 & 0 \\ 0 & 5 & 3 & 9 & 4 & 4 \end{pmatrix}$$

7. A jobbra látható determináns definíció szerinti kiszámításakor

(a) hány nemnulla szorzat keletkezik;

(b) milyen előjelet kap az a szorzat, amelynek az egyik tényezője 3?

$$\begin{vmatrix} 0 & 1 & 0 & 2 \\ 0 & 3 & 4 & 0 \\ 0 & 5 & 6 & 0 \\ 7 & 8 & 9 & 0 \end{vmatrix}$$

8. Legyen A egy nem 0 determinánsú, 9×9 -es mátrix, A' pedig az a mátrix, amit A -ból az első sor λ -val való szorzásával kapunk. Mennyi lehet λ értéke, ha tudjuk, hogy $\det(A') = \det(\lambda A)$?